

BESTÄMMELSER OCH SKÖTSELPLAN FÖR NATURVÅRDSOMRÅDET BRATTFORSHEDEN

inom Filipstads, Hagfors och Karlstads kommuner

Utöver detta beslut jämlikt § 19 naturvårdslagen beslutar länsstyrelsen denna dag dessutom att tre (3) delområden på Brattforsheden skall avsättas som naturreservat jämlikt § 7 naturvårdslagen. (Enligt separata beslut).

Bildande av naturvårdsområdet Brattforsheden

Beskrivning av naturvårdsområdet

Riksregisternummer:	1711001
Beslutsdatum:	1984-03-19
Namn:	Brattforsheden
Kommun:	Filipstad Karlstad Hagfors
Registerområde:	Brattfors, Nyed, Gräs
Fastigheter:	Se förteckning, bil 2
Markägare:	”
Läge:	Mellan Karlstad och Filipstad kring länsväg nr 63 samt norrut mot Grässjön i Sunnemodalen.
Gränser:	Framgår av markering på beslutskarta i skala 1:50 000, bil 1 samt närmare beskriven i bil 3.
Area:	Ca 11 400 hektar därav 10 000 land.

Grund för beslutet

Brattforsheden är ett av landets främsta exempel på randdeltan vid högsta kustlinjen. Objektet inrymmer många välutbildade ytformer såsom dödisgropar, åsar, raviner, dyner och meandrande vattendrag. De stora fälten med dyner räknas till de mest skyddsvärda i sitt slag i landet (jämför SNV PM 1412). Ett av landets få områden med flygmo ligger inom objektet. I raviner och i deltafronten mot söder finns källflöden med ställvis god vattenföring. Objektet har mycket stort geovetenskapligt dokumentärt intresse och är till stor del väl känt i den kvartärgeologiska litteraturen. Även områdets sjöar torde ha stort vetenskapligt värde bl a genom sitt läge i ett begränsat och relativt opåverkat dräneringsområde.

Området inrymmer ett antal stora myrar av olika typer varav några betecknats som riksintressanta bevarandeobjekt (enl länsinventering H Sjörs och S Fransson 1980).

I vissa delområden t ex ravinlandskapen finns även betydande biologiska värden såsom vegetation av naturskogskaraktär och rik flora och fauna inklusive kryptogamer och ryggradslösa djur (Rapport Lungälvsraviner, Leif Andersson och Thomas Appelqvist). Sandödlan - betecknad som utrotningshotat (NU:A 1978:19) - förekommer inom en lokal på heden. Flodpärlmussla -hotad till sin existens av försurning och vattenföroreningar -förekommer i vattendrag inom objektet. Brattforsheden har även betecknats som riksintressant för friluftslivet (jämför SNV PM 726).

Sammanfattningsvis kan Brattforsheden betecknas som ett naturvårdsobjekt av högsta klass.

Ändamålet med naturvårdsområdet är i första hand att bevara de geologiska formationerna samt även att bevara området attraktivt och tillgängligt för besökande allmänhet och att underlätta naturstudier. Ändamålet är vidare att bevara de speciella, biologiska värden som finns i delar av området. Vidare är ändamålet att bevara vattensystemet så opåverkat som möjligt.

Med stöd av 19 § naturvårdslagen förklarar länsstyrelsen det område som markerats på bifogad karta - bil 1 - som naturvårdsområde

Föreskrifter för naturvårdsområdet

För att trygga ändamålet med naturvårdsområdet förordnar länsstyrelsen med stöd av 19 och 10 §§ naturvårdslagen och 22 § naturvårdsförordningen att nedan angivna föreskrifter skall gälla.

A. Föreskrifter med stöd av 19 § naturvårdslagen angående inskränkning i markägares eller annan sakägares rätt att utnyttja fastighet inom naturvårdsområdet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall gälla förbud att

1. bedriva täkt av lavar.
2. bedriva täkt av torv i de myrar som ingår bland delområden som markerats med S på bifogad karta, bil 1.

Vidare gäller förbud att utan länsstyrelsens tillstånd

3. utföra maskinell markberedning för skogsodling
4. bedriva täkt av berg och jord i alla former inklusive torv.

Undantag görs beträffande redan gällande täkttillstånd.

5. att gräva, spränga, schakta, utfylla e d

Undantag gäller beträffande normalt jordbruk samt skötsel av befintlig tomt.

6. dika, dämna, muddra eller företaga andra vattenståndsförändrande åtgärder.

Undantag gäller beträffande normalt underhåll av åker och vägdiken.

7. upptaga ny grundvattentäkt.

Undantag gäller sådan täkt som avser enskilt hushålls behov i befintlig byggnad.

8. anlägga ny väg

9. dra fram mark- eller luftledning

10. bygga radiomast e d

11. ordna upplag.

Undantag gäller beträffande jord- och skogsbruk i samband med normal drift.

12. uppföra helt ny byggnad

13. anlägga campingplats, husvagnsuppställning, hamn e d

14. anlägga skjutbana

15. anlägga startbana för luftfarkost

16. framföra motorbåt annat än i sjöarna Alstern, Lungen och Mången. I de delar av angivna sjöar som berörs av förordnandet är det förbjudet att framföra båt med högre fart än sju (7) knop.

17. plantera in för området främmande växt- eller djurarter.

Beträffande laxartad fisk se dock bifogad, fastställd skötselplan.

18. utföra kalkning, rotenonbehandling eller anlägga fiskodling

Vidare skall skogsbruk inom förordnandeområdet bedrivas med särskild hänsyn till naturmiljön. I bifogad, fastställd skötselplan behandlas sådana hänsyn som speciellt skall beaktas.

Vidare skall samråd föregå skogsavverkning, skogsvårdsåtgärd eller spridning av kemiska bekämpningsmedel inom de delområden som markerats med S på bifogade karta, bil 1. Anmälan om samråd skall inlämnas till länsstyrelsen minst två (2) månader före aktualiserad åtgärd. Som vägledning för samråd redovisas respektive delområde i bilaga 4.

Ovan nämnda föreskrifter må ej utgöra hinder för uppförande av anläggningar och andra företag som avser att betjäna allmänhetens friluftsliv i enlighet med naturvårdsområdets syfte och rekommendationer i fastställd skötselplan.

B. Föreskrifter med stöd av 19 § naturvårdslagen angående markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång.

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla att de åtgärder vidtages inom området som framgår av i detta beslut fastställd skötselplan.

Dessa åtgärder innebär:

1. Anordningar för utmärkning av området i terrängen.
2. Utplacering av informationstavlor och vägvisning i anslutning därtill.
3. Vegetationsskötsel inom vissa delområden enligt bifogad fastställd skötselplan.

Enkla friluftsanordningar kan uppföras efter särskild överenskommelse med berörd markägare.

C. Föreskrifter med stöd av 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iakttaga inom naturvårdsområdet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

1. framföra terrängfordon inklusive snöskoter
2. framföra motorfordon - annat än på upplåtna vägar (enligt skyltning)
3. uppställa husvagn eller annat ekipage för övernattning -annat än på plats som särskilt anvisats
4. göra upp öppen eld - annat än på plats som särskilt iordningställts och anvisats. Observera dock att totalt eldningsförbud vid behov kan komma att utfärdas
5. skada vegetationen t ex genom att fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd
6. plocka (annat än enstaka individ av) lavar och mossor
7. släppa lös hund på badplatser eller andra anläggningar på spar och leder eller inom delområden som markerats med S på bifogade karta i bilaga 1.
8. framföra motorbåt annat än i sjöarna Alstern, Lungen och Mången. I de delar av angivna sjöar som berörs av förordnandet är det förbjudet att framföra båt med högre fart än sju (7) knop.

D. Föreskrifter med stöd av 22 § naturvårdsförordningen om naturvårdsförvaltningen

1. Länsstyrelsen meddelar föreskrifter om naturvårdsförvaltningen genom att fastställa följande skötselplan.
2. Naturvårdsförvaltare skall vara skogsvårdsstyrelsen. Vid förvaltningen skall samråd fortlöpande äga rum med länsstyrelsen. Naturvårdsförvaltaren har att följa de direktiv som länsstyrelsen fortlöpande kan komma att meddela.
3. Naturvårdsförvaltaren skall utse lokal tillsynspersonal och utforma arbetsinstruktion för denna.
4. Naturvårdsförvaltaren skall tillse att gällande bestämmelser efterlevs samt att anvisningar i skötselplan och villkor i dispensbeslut följs.
5. För friluftsanläggningar ansvarar berörd kommun. Rekommendationer beträffande uppförande och skötsel av anläggningar ingår i skötselplanen. För uppförande av eventuellt ytterligare anläggning skall samråd ske med länsstyrelsen (jämför även punkt A 12 ovan).
6. För området skall finnas ett särskilt skötselråd.
7. Samordning skall ske beträffande naturvårdsförvaltningen inom naturvårdsområdet och naturreservat i anslutning till detta.

SKÖTSELPLAN FÖR BRATTFORSHEDENS NATURVÅRDSOMRÅDE

<u>Innehåll</u>	<u>Sid</u>
FÖRORD	9
1 . ALLMÄN BESKRIVNING	
1.1 Naturförhållanden	9
1.2 Kulturhistoriska förhållanden	10
1.3 Markanvändning	12
1.3.1 Skogsbruk	12
1.3.2 Jordbruk	12
1.3.3 Jakt	12
1.3.4 Fiske	12
1.3.5 Bebyggelse	13
1.3.6 Anläggningar för turism	14
1.3.7 Anläggningar för friluftsliv	14
1.3.8 Tåktverksamhet	14
1.3.9 Flyg	14
1.3.10 Luftledning	15
1.3.11 Horssjöns skjutfält	15
1.3.12 Vattentåkt	15
1.3.13 Reningsverk	15
1.4 Tillgänglighet	15
1.5 Slitage och störningskänslighet	16
1.6 Problem och konfliktområden	16
2. PLANDEL	
DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN	
Övergripande mål	18
Generella riktlinjer och åtgärder	
2.1 Hävd av skogsmarken	18
2.2 Hävd av jordbruksmark	19
2.3 Jakt och viltvård	19
2.4 Sjöar och vattendrag	19
2.5 Byggnader	20
2.6 Fornvård, kulturminnesvård	20
2.7 Vägar	20
3. BEHANDLING AV SKÖTSELOMRÅDEN	
3.1 Reservatsområden	21
3.2 Samrådsområden	21
3.3 Övriga delar	22
4. ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV	23
4.1 Övergripande mål	23
4.2 Generella riktlinjer	23
4.3 Tillgänglighet	23
4.4 Vandringsleder	23
4.5 Rastplatser vid bilväg	24
4.6 Skidspår och leder	24
4.7 Kanotleder	25
4.8 Bad	25
4.9 Mångenbadens turistanläggning	25
4.10 Renhållning	25
4.11 Säkerhet	26
4.12 Information	26
4.13 Utmärkning av gränser	26
5. TILLSYN	26
6. SAMRÅD	27
7. DOKUMENTATION	27
8. NATURVÅRDSFÖRVALTNINGENS EKONOMI	28
Bilagor (förteckning)	30

SKÖTSELPLAN FÖR BRATTFORSHEDENS NATURVÅRDSOMRÅDE

Förord

Arbetet med att utforma naturvårdsförordnande och skötselplan för detta mycket stora objekt har skett i flera steg. Under 1969-71 samlade en särskild utredningskommitté underlagsmaterial för ett första förslag (jämför rapporten Brattforsheden – utredning om naturreservat, Värmland - publicerad 1974). Länsstyrelsen beslutade om interimistiskt reservatsförordnande för hela Brattforsheden 1974 med förlängning 1977. Under förordnandeperioden har viss bearbetning skett inom länsstyrelsens naturvårdsenhet. Nytt förslag till ett mer differentierat förordnande utarbetades under 1981-82. Därefter har ytterligare bearbetning skett under 1983 inom länsstyrelsen efter samråd med naturvårdsverket.

1 ALLMÄN BESKRIVNING

1.1 Naturförhållanden

Geologi

Brattforsheden är ett randdeltakomplex som är unikt för Sverige främst beroende på att området är i det närmaste opåverkat av efteristida nedbrytning i form av vattenerosion och täktverksamhet. Brattforsheden innehåller dessutom en lång rad mycket intressanta geologiska företeelser: dyner, flygmoavlagringar (finns i Sverige endast på ca fem platser), rullstensåsar, kamellandskap, åsgropar, raviner, dödisgropar och myrmarker med gölkomplex m m.

Brattforsheden är uppbyggd av ett stort antal större och mindre isälvsdeltan av vilka många tydligt kan urskiljas. Materialet domineras av sand, men även grövre material kan förekomma i vissa skikt. På några ställen sticker berggrunden upp ur sedimenten.

De geologiska förhållandena av den egentliga Brattforsheden beskrivs utförligt av Hörner i "Brattforsheden. Ett Värmländskt randdeltakomplex och dess dyner." Sveriges Geol undersökning, ser C Nr 342 Stockholm. N.G 1927.

Vidare har T Blomqvist sammanställt en beskrivning som del av utredningskommitténs arbete 1974.

Slutligen har Brattforsheden medtagits bland objekten i SNV PM 1412.

Hydrologi

Grundvattentillgångarna och grundvattnets strömningsmönster har sedan länge uppfattats som mycket intressanta men detta har ännu inte varit föremål för någon regional undersökning. En viktig del av den totala vattentillgången utgörs av sjön Alstern som har små ytliga tillflöden. Under perioden 1920-1927 konstaterades att den månatliga medelavrinningen var 880 l/s (maximi-och minimivärden uppgick till 2 360 l/s resp 460 l/s). Dessa uppgifter pekar hän mot att det direkta grundvattenflödet till sjön är betydande. Hur grundvattenkommunikationen fungerar mellan Alstern och Brattforshedens södra del är dock ej klarlagt.

Grundvattnet tränger fram till ytan i stor omfattning dels i ravinlandskapet vid Lungälven dels i södra deltafronten där en lång serie av källor förekommer.

Vegetation och djurliv

Vegetationen domineras helt av lavhedtallskog, men i raviner, dödisgropar och strandsluttningar förekommer även gran- och lövskog. Floran är alltså normalt artfattig, men i de fuktigare delarna (raviner, dödisgropar m m) förekommer artrikare vegetation med bl a en del sydliga, ovanliga växter. Dessa områden är också viktiga för allt djurliv (däggdjur, reptiler, fåglar, insekter) då de erbjuder möjligheter till skydd och näringsfång som annars är små på de karga hedområdena. I Brelin och R Lövgren har 1969 presenterat "Något om Brattforshedens vegetation. Botanisk översiktsinventering." Under fältarbetet lade författarna ut vissa provtytor inom olika växtsamhällen på heden.

Andersson och Appelkvist undersökte 1982 vissa biologiska förhållanden i Lungälvens ravinlandskap (I länsstyrelsens rapportserie 1983)

Brattforshedens skogar är, förutom ett par bestånd vid Stegla och på Storön i Alstern, helt och hållet påverkade av skogsbruk i någon form. Överallt på Brattforsheden finns gamla kolbottnar som vittnar om gamla tiders omfattande avverkningar. Stora kalytor och föryngringsytor avspeglar dagens skogsbruksmetoder.

De enda egentliga vildmarker som idag återstår på Brattforsheden är myrmarkerna. De utgörs här till största delen av mossar, men mindre kärrpartier förekommer också. Inom ramen för en länsomfattande myrinventering som utförts (76-80) inom länet har även myrarna inom Brattforsheden undersökts. Projektledaren, prof Hugo Sjörs, nämner i sin första delrapport "Myrinventering i norra och delar av östra Värmland" (Sjörs 1977) sex skyddsvärda myrarna inom Brattforsheden. Av dessa är tre mossar (Geijersdalsmossen, Flymossen och Paradismossen) klassificerade som riksobjekt (klass 1b och c) med olika skyddsmotiv.

1.2 Kulturhistoriska förhållanden

Ett antal kulturminnen av olika slag förekommer inom och i nära anslutning till förordnandeområdet på Brattforsheden. Några av dessa objekt presenteras kortfattat nedan samt på kartan i bilaga 5.

1.2.1 Odlingsmark och kulturhistoriska objekt

Odlingsmark av betydelse för landskapsbilden.

Tre områden har utvalts på grund av deras stora landskapestetiska och kulturhistoriska värde.

K 1. Finnhöjden - Paradishöjden

Odlade delar av flygmoområdet som finns beskrivet i avsnitt 1.1. Troligtvis rester av gammal finnbosättning. De odlade fälten högt uppe på bergsslutningen visar på ett instruktivt sätt flygmoavlagringarnas typiska läge och topografi. Används idag som åkermark och betesmark.

K 2. Paradishyttan

En uppodlad rullstensås (del av). Området ligger i direkt anslutning till den gamla, raserade hyttan. I direkt anslutning till området finns tre boningshus och fyra fritidshus.

K 3. Steglen

Den enda uppodlade marken på (den egentliga) Brattforsheden. Området brukas som åker.

I området ligger en gammal gård med två boningshus.

1.2.2 Kulturminnen

Ett flertal spår av gamla tiders järnhantering finns inom Brattforsheden. Förutom hyttor, järnvägsbankar m m finns en mängd kolbottnar utspridda över praktiskt taget hela området. Några av dessa kulturminnen bör särskilt uppmärksammas.

K 4. Svartåhyttan (1687-1893)

Hyttruin, forsmiljö, små igenväxande inägor. Området närmast hyttruinen lämplig som rast- och informationsplats.

K5. Paradishyttan (1629-1873)

Hyttruin, forsmiljö.

K6. Sketviken

Område med många kolbottnar. Platsen lämplig för information om kolmilornas uppbyggnad och användning.

K 7. Ångsågen

Området används idag sporadiskt som skjutbana. Spår och rester av kajanläggningar, sågverk, järnvägsbankar och pråm. Omlastningsplats för järntackor s k malmtorg.

Som AMS-arbete har 1981/82 iordningställts rastplats med parkeringsytor, toalett och sittgrupper. Utgångspunkt för vandringsleder i tre riktningar.

K 8. Järnvägsbank

Rester av rallbanan Ångsågen - Geijersdal

K 9. Järnvägsbank

Rester av järnvägen Brattfors - Geijersdal.

Vandringsleden Brattfors - Alsterstjärnarna går delvis på banken.

K 10. Hyttan i Brattfors (1540-1920)

Väl bibehållen och iordningställd hytta. Rast- och informationsplats finns. Byggnadsminne.

1.3 Markanvändning.

1.3.1 Skogsbruket präglar fullständigt markanvändningen. Dominerande markägare är Billerud Uddeholm AB som äger cirka 70 % av området. Kyrkan är ägare till sex skogsskiften inom området och Karlstad kommun äger ett område i anslutning till badplatsen vid Mången. Fördelningen (1983) mellan olika ägarkategorier framgår - något förenklat - av kartbilden i bil 6.

1.3.2 Jordbruk bedrivs endast inom mycket begränsade arealer inom förordnandeområdet - jämför kartan i bil 5.

1.3.3 Jakt bedrivs inom ramen för jaktvårdsområden, m fl enheter enligt bil 7.

1.3.4 Fiske och sjön Alstern

Värmland har ca 1 100 sjöar med en yta av minst 10 ha. Bland de något större sjöarna återfinns Brattfors-Alstern med en yta av 950 ha. Den är förhållandevis djup med ett största djup av 64 m. Huvuddelen av sjön uppges vara 15 á 20 m djup.

Botten utgörs övervägande av sten, sand och dy.

Sjöns vattenstånd regleras genom en damm i utloppet. Variationerna under året uppgår till högst 1 m. Regleringen sköts av Brattfors fiskodling i enlighet med avtal med Pardixhyttans hyttelag.

Alsterns vatten är klart och föga färgat. Siktdjupet är större än genomsnittligt. Vattnet är med värmländska mått relativt välbuffrat och sjön löper sålunda ingen större risk att försuras. Nedan återfinns några data om vattenkvaliteten.

Vegetationen är sparsam och utgörs av bland annat vit och gul näckros, gäddnate, braxengräs och notblomster samt vass, säv och fräken.

Fiskbeståndet i Alstern utgörs av gädda, abborre, mört, benlöja, nors, lake, sik och kräftor. Enligt fiskenämndens sjöarkiv skall ål ha funnits på 1930-talet.

Fiskerätten tillhör Pardixhyttans hyttelag, Billerud-Uddeholm och kyrkan. Förvaltningen sker genom Alstern-Lungens fvf. Det är ett utpräglat rekreationsfiske med handredskap som bedrivs. Visst nätfiske äger rum av markägare (fiskerättsägare). Allmänheten äger tillgång till fisket genom köp av fiskekort. Kortförsäljningen uppgår till omkring 200 kort per år.

Fiskevårdsföreningen har ett flertal gånger satt in laxartad fisk. I regel har det varit gullspångsöring, men gullspångslax, brunnsytteöring, vätternröding och regnbågslax har satts in vid några tillfällen. Laxfiskarnas tillväxt och återfångsten av dessa har varit god.

Sjöns värde betingas av att den har ett klart vatten av god kvalitet, som inte gör den förurningskänslig, av att den ligger i ett område föga påverkat av skogsbruket och att utsläpp av avloppsvatten i stort sett saknas. Den reglering som utövas är måttlig.

Ovan nämnda betingelser gör sjön lämpad som referenssjö i olika sammanhang. För närvarande är det aktuellt med referenssjöar för kalkningsplaneringen. Ur länsstyrelsens synpunkt bör sjön så långt möjligt få förbli orörd av såväl kalavverkning, skogsdikning och skogsgödsling som ingrepp i själva sjön som insättning av andra fiskarter än de som redan finns där, gödsling, fiske med storfiskemetoder, fiskodling, ökad reglering eller byggande i vatten.

Fysikalisk-kemiska analyser Alstern:

Datum	Djup	pH	A	Ledrif.	Pt	Ca+Mg	Siktdjup
9/6-35		6,8					5,5
aug-72		7,2	140				
-75		6,2	150	3,8	10		
12/9-79	1,0	7,1	128	3,5	10		6,0
22/10-79	1,0	6,9	128	3,5	5	2,4 (ca)	9,0
17/4-80	0	6,6		3,2			
	1,0	6,7	118	3,5	50		
	2,0	6,6		3,5			
	5,0	6,7		3,6			

1.3.5 Bebyggelse

Ute på de plana hedområdena inskränker sig bebyggelsen till gården Stegla öster om Alsterns sydspets.

I Brattforshedens utkanter finns permanent bebyggelse samlad till ett flertal platser t ex Västerud, Rud (i norr), Mon, Forshyttan, Paradisgård, Brattfors, Dalbotorp och Källorna.

Fritidsbebyggelse finns spridd över området, främst vid Alsterns stränder och med koncentration till norra delarna av sjön.

Sammantaget kan Brattforsheden betecknas som mycket glest bebyggt. Jämför bilaga 8 och topografiska kartbladen över området.

1.3.6 Anläggningar för turism

En större anläggning finns, nämligen den vid sjön Mångens södra strand. Invid den kilometerlånga sandstranden finns campingstugor, husvagnsuppställning samt serverings- och servicebyggnader. Anläggningarna ägs av Karlstad kommun .

1.3.7 Anläggningar för friluftsliv

Enkla anordningar för friluftslivet har etappvis sedan 1976 iordningställts som AMS-arbeten. Anordningarna utgöres av vandringsled från Brattfors över Gräshöjden till Alsterns sydspets och åter Brattfors. Förgreningar öster, respektive väster om sjön har påbörjats. I anslutning till vandringslederna har byggts några rastplatser (för närvarande 5 st) med vindskydd och toalett. Dessutom har informationstavlor uppsatts på ett antal platser, lämpade som utgångspunkt för vandring. Jämför bilaga 9 med karta över befintliga och rekommenderade friluftsanläggningar.

Befintliga friluftsanläggningar har planerats av länsstyrelsen och uppförts av skogsvårdsstyrelsen. Filipstads kommun, har sammanställt en enkel ledbeskrivning.

Leden uppges (fritidskontoret, Filipstad) vara mycket uppskattad och flitigt frekventerad. Vandringsleden med sina enkla anordningar samt möjligheter till naturupplevelser bedöms således ha en betydande turistisk betydelse. En vidare satsning av detta slag diskuteras bl a inom en lokal arbetsgrupp i Brattfors.

1.3.8 Täktverksamhet

Sand- och grustäkt förekommer i förhållandevis begränsad omfattning. De största ligger i distalbranten mellan Källorna och Dalen. Gällande täktillstånd redovisas i bilaga 5. Härutöver förekommer ett antal mindre husbehovstäkter. Strax utanför förordnandeområde förekommer vid Sutterhöjden mycket omfattande täktverksamhet.

1.3.9 Flyg

Inom de extremt plana ytorna i sydöstra delen av Brattforsheden finns ett flygfält. Det utnyttjas för närvarande i viss mån av sportflygklubbar (Filipstad). Fältet har viss betydelse ur beredskapssynpunkt genom att frivilliga flygkåren (FFK) har verksamhet förlagd dit. En klunga byggnader ligger i fältets nordöstra del.

Enkla flygplatser för skogsbrukets behov finns - i form av förstärkt bilväg - öster om Ormtjärn samt väster om Svartåns inflöde på heden.

Brattforsheden utnyttjas tidvis som lågflygningsstråk.

1.3.10 Ledningsgator övertvärar Brattforsheden i flera sträckningar. Större ledningar redovisas på karta i bil 11.

1.3.11 Horssjöns skjutfält ligger omedelbart väster om Brattforsheden i höjd med Alsterns nordspets. Inom en zon på cirka 750 m x 4000 m sammanfaller skjutfältet och naturvårdsområdet. Denna del av skjutfältet utgör riskområde vid skjutningar men avses ej bli direkt utnyttjat vid militära övningar.

1.3.12 Vattentäkt

Brattforsheden utgör ett jättelikt grundvattenmagasin. Synliga läckage finns dels i ravinerna vid Lungälven dels i Källorna i distalbranten i söder.

Vattentäkt sker vid Dalen i södra kanten varifrån Lindfors samhälle förses med hushållsvatten samt vid Källdalens övre del varifrån Brattfors samhälle förses.

Betydligt större vattentäkter har tidigare diskuterats vilket bl a framgår av en förprojektering som VIAK redovisade 1968. Där skisseras möjligheter att förse Kristinehamn och/eller Karlstad med vatten.

1.3.13 Reningsverk för Brattfors samhälle byggdes 1980 i kanten av ravinsystemet vid Lungälven, jämför karta i bilaga 12.

1.4 Tillgänglighet

Brattforsheden nås via länsväg 63 mellan Karlstad och Filipstad samt via väg 826 mellan Brattfors och Sunnemo (Hagfors). Området genomkorsas av ett stort antal vägar varav de minsta som regel är enskilda skogsbilvägar. Enskilda vägar med statsbidag redovisas i bil 13.

Markförhållandena gör det som regel lätt att ta upp nya körstråk i terrängen.

Bussförbindelse finns dels mellan Karlstad-Filipstad dels Hagfors-Filipstad men antalet turer är lågt.

Avståndet till Brattforsheden från några större orter är följande:

Från	Karlstad	cirka	40 km
	Filipstad		15
	Hagfors		60
	Kristinehamn		50

Inom den del av förordnandeområdet som sammanfaller med Horssjöns skjutfält är tillträde ej tillåtet under pågående övning.

1.5 Slitage och störningskänslighet

Inom det mycket stora naturvårdsobjektet varierar störningskänsligheten beroende på markbeskaffenhet och andra förutsättningar. Här sammanfattas några aspekter.

Sandmarker dominerar inom området. Upprepat tramp eller körning med motorfordon lämnar lätt spår i terrängen. För den enhetliga och artfattiga floran är detta ett begränsat problem. Däremot kan detaljerna i markens många ytformationer lätt få besvärande skador vid terrängkörning eller andra ingrepp.

Flygsand förekommer inom betydande arealer, jämför SNV PLM 1412. Skärningar i vissa dynryggar visar att flygsand avlagrats vid olika tillfällen och från olika väderstreck. Dvs sandflykt har förekommit. Riskerna för ny sandflykt bedöms dock med nuvarande klimat och vegetation vara begränsade. Det är angeläget att dynernas ytformer inte förändras genom direkta ingrepp t ex genom markberedning.

Ravinerna är mycket känsliga för ingrepp av olika slag. Även trampet på en vandringsled resulterar snart i jordflytningar eller skred. Koncentrerad ytavrinning - t ex från åkerområden - kan lätt resultera i mer eller mindre kraftiga förändringar av ravinkanterna. I de branta sluttningarna i förordnandeområdets norr delar har omfattande ("katastrofartad") nybildning av raviner ägt rum till följd av att nederbördsvatten koncentrerats av vägar eller traktorspår. Jämför beskrivningen av Curt Freden och Lars Furuholm i "The Säterberget Gully at Brattforsheden Värmland, Sweden". Geologiska Föreningens i Stockholm Förhandlingar Vol 100, sid 231-235. Särtryck.

Torvmarkerna bedöms vara relativt störningskänsliga. I flera fall har torvmarkerna inom förordnandeområdet betecknats som naturvetenskapligt mycket intressanta objekt och bör därför skonas från alla ingrepp. Dessutom bedöms de större mossarna ha en avgörande betydelse för häckningen av vissa störningskänsliga fågelarter. Även mindre torvmarker bedöms ha förhållandevis stor betydelse för växt- och djurliv som avbrott i den torra och fattiga sandkakan.

1.6 Problem- /Konfliktområden

Förordnandet kan i viss mån komma i konflikt med det moderna skogsbrukets primära intressen.

Då förordnandets ändamål i första hand är att bevara geologiska formationer är restriktioner i skogsavverkningar normalt ej motiverade utöver det som generellt gäller enligt skogsvårdslagen (§ 21). Vissa delområden är dock av särskilt naturvårdsintresse och det bedöms vara motiverat att där påverka skogsbruket i högre grad. Det kan gälla speciella biologiska värden och tillgången på speciellt attraktiva besöksobjekt. Vidare kan vissa geologiskt intressanta ytformer med fördel studeras bäst om de omges av högstammig skog. Överblick och perspektiv i sådana skogsbestånd är överlägsen den i andra beståndstyper. Ytformerna kan i vissa fall också riskera skadas av virkestransporter och andra åtgärder där tunga maskiner kommer till användning.

Sandödlan trivs i områden rned blottad sand. Strävan att ge denna djurart spridningsmöjligheter står i princip i motsats till geologens respektive skogsbrukarens intressen. Det handlar i detta fall dock om relativt begränsade ytor.

Flodpärlmusslans krav på livsmiljö står delvis i motsats till strävan att gynna fiskbestånden i trakten genom kalkning.

Strävan till mera opåverkade vatten inom det relativt begränsade nederbördsområdet står delvis i motsats till fiskets intressen av insatser för fiskbestånden samt till skogsbrukets intresse av att använda skogsgödselmedel eller utnyttja kemiska bekämpningsmedel.

Turismens intresse av att utnyttja Lungälven och Svartån som kanotleder står delvis i motsats till strävan att bevara biologiskt intressanta miljöer opåverkade.

Turismens intresse av att erbjuda service och "häftiga" aktiviteter för en bred publik står delvis i motsats till strävan att erbjuda besökare en djupare naturupplevelse.

2. PLANDEL

DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN

Övergripande mål

Syftet med naturvårdsområdets disposition och skötsel är dels att bevara de geologiskt intressanta ytformationerna och biologiskt rikare naturtyperna dels att bevara området attraktivt och underlätta och berika allmänhetens vistelse i området.

Generella riktlinjer och åtgärder

2.1. Hävd av skogsmarken

I princip indelas området i tre zoner avseende skogsbruk (se nedan A-B~C)

A. Mål: Inom huvuddelen av förordnandeområdet får normalt skogsbruk bedrivas.

Riktlinjer och åtgärder.

Särskild hänsyn till naturmiljön skall iakttas inom området. Tillämpningen av skogsvårdslagens generella hänsynsregler utgör därvid grund. Vissa förhållanden måste emellertid speciellt uppmärksammas i detta fall. I nedanstående förteckning upptar länsstyrelsen därför sådana hänsynsregler som särskilt skall iakttas.

Vare sig miljöhänsynen krävs med hänvisning till skogsvårdslagen eller naturvårdslagen skall restriktionerna i skogsbruket inte vara så omfattande att pågående markanvändning avsevärt försvåras.

Med stöd av naturvårdslagen fastställer länsstyrelsen följande riktlinjer.

- a) skogsbruket skall bedrivas så att skador på markens ytformer undviks.
- b) skogsbruket skall bedrivas så att jordskred i raviner och sluttningar inte uppstår.
- c) vegetationen vid stränder och andra övergångszoner skall i väsentlig omfattning lämnas intakta och tillåtas utvecklas fritt.
- d) myrmarker och deras närmaste omgivning skall lämnas utan åtgärd.
- e) intakta grupper av gran, gråal och diverse lövträd och busk skall lämnas nere i ravinbottnar och blöta kanter.
- f) grupper av stora aspar, björk och tallar bör lämnas på torra marker.
- g) torrträd bör i största möjliga utsträckning lämnas vid gallringar och andra ingrepp.

Följande aspekt beaktas i tillämpliga delar

i) Inom delar av deltaytorna som tidvis berörs av högt grundvatten förekommer vegetativ föryngring av gran. Kloner av sådan gran bildar avvikande punktojekt av visst biologiskt och landskapsestetiskt värde på den eljest enhetligt magra ytan. En del sådana kloner/dungar bör sparas.

B. Skogsbruk inom samrådsområden

De områden som berörs framgår delvis av förteckningen på sid 13 -14 i beslutet dels av kartan i bil 1. De representerar vitt skilda naturtyper vilket framgår av bil 4.

Samrådsområdenas speciella naturvärden skall beaktas och bevaras.

Riktlinjer och åtgärder: Skogsbruksåtgärd skall ej ske utan samråd med länsstyrelsen. Anmälan skall inlämnas minst två månader före aktualiserad åtgärd. Underlag för samråd finns i bil 4.

Oberoende av om sådan anmälan om samråd inkommer skall länsstyrelsen successivt analysera områdena och utforma mer detaljerat underlag för samråd och naturvårdshänsyn eller vidtaga andra naturvårdsåtgärder som bedöms motiverade.

C. Reservatsområden

Inom naturvårdsområdet avsättes i anslutning till detta beslut tre naturreservat (jämlikt § 7 naturvårdslagen). För respektive reservat utformas särskilda bestämmelser.

2.2 Hävd av jordbruksmark

Jordbruk inom befintlig odlingsmark berörs inte direkt av förordnandet.

2.3 Jakt- och viltvård

Jakten berörs inte direkt av förordnandet. Beträffande jaktens uppläggning bör samråd ske med huvudmannen för friluftsanläggningarna inom området. Exempelvis bör allmänheten informeras om pågående älgjakt.

2.4 Sjöar och vattendrag

Mål: Att så långt möjligt bevara nederbördsområdet fritt från föroreningar samt att bevara vattnens naturliga fauna och flora. Sjön Alstern användes som referenssjö i limnologiska frågor. Vidare skall vattenområden och stränder bevaras attraktiva för en publik som söker rik naturupplevelse.

Riktlinjer och åtgärder: Trafik med bullrande eller i övrigt störande farkoster begränsas. Dispensabla förbud beträffande kalkning, rotenonbehandling, fiskodling m m gäller enligt föreskrifterna i avsnitt A.

Fiske bör fortgå i Alstern i ungefär den omfattning som för närvarande pågår.

Naturvårdsförvaltaren söker i samråd med fiskerättsinnehavare och fiskenämnden att utforma fisket på lämpligt sätt.

Eventuell inplantering av laxartad fisk skall ske i samråd med länsstyrelsen och fiskenämnden.

Inom samrådsområdena (se sid 12 och bil 1 och 4) krävs anmälan till länsstyrelsen. Rotenonbehandling eller andra därmed jämförliga metoder bör ej komma i fråga.

Med hänsyn till sjön Alsterns värde som referenssjö (jfr sid 4) bör gödsling, fiske med storfiskemetoder, fiskodling, ökad reglering eller byggande i vatten undvikas så långt som möjligt. Vidare bör kalavverkning, skogsdikning, skogsgödsling begränsas i anslutning till sjön Alstern. Ovanstående arbetsföretag regleras genom olika lagbestämmelser eller anvisningar. Vid tillämpningen av dessa regler bör stor restriktivitet iakttas med hänsyn till områdets värde. Frizonen (mot sjö och vattendrag) vid skogsmarksgödsling bör vara 50-100 meter bred.

2.5 Byggnader

Befintliga byggnader och tomtmark disponeras utan direkt hinder av naturvårdsförordnandet. För tillsynspersonal och för informationsverksamhet bör naturvårdsförvaltningen skaffa sig dispositionsrätten till lämpliga byggnader.

2.6 Fornvård, kulturminnesvård

Ett flertal kulturminnen finns inom naturvårdsområdet. Ansvar för deras skötsel åvilar länsstyrelsen genom länsantikvariern.

Samordning med åtgärder för naturvård och friluftsliv skall ske i största möjliga utsträckning genom naturvårdsförvaltaren.

2.7 Vägar

Mål: Allmänhetens utnyttjande av bilvägnätet skall anpassas till två delvis motstående aspekter

dels begränsning med hänsyn till markägares intressen samt med hänsyn till strävan att undvika buller och andra störningar

dels tillträde till lämpliga utgångspunkter och utpräglade utflyktsmål.

Riktlinjer och åtgärder: På kartan i bilaga 9 anges de enskilda bilvägar vilka föreslås hållas öppna för allmänheten.

Naturvårdsförvaltaren bearbetar detta förslag i samverkan med berörda markägare och vägförvaltningen samt låter uppföra skyltar och eventuella vägbommar som behövs för styrningen av trafiken.

3. BEHANDLING AV SKÖTSELOMRÅDEN

Förordnandeområdets stora omfattning och komplexitet medför att någon fullständig indelning i skötselområden inte är möjlig att göra. En sorts zonindelning har dock gjorts enligt följande:

3.1 RESERVATSOMRÅDEN

För tre delområden provas frågan om reservatsbildning (enligt § 7 NVL) parallellt med det nu aktuella förordnandet om naturvårdsområde (enligt § 19 NVL).

De tre reservatsområdena är.

Lungälvens ravinsystem
Kittelfältet vid Alstertjärnarna samt Geijerdalsmossen.

Särskilda bestämmelser och skötselplan skall gälla för respektive reservatsområde. Tillsyn, information och friluftsanordningar samordnas i största möjliga utsträckning inom hela Brattforsheden.

3.2 SAMRÅDSOMRÅDEN

För 22 st delområden är målsättningen att naturvårdens intressen i högre grad skall beaktas. Detta innebär att särskilt krav på anmälan för samråd beträffande skogsavverkning och användning av växtnäringsämnen. Det innebär vidare att länsstyrelsen skall studera dessa delområden närmare för att skapa bättre underlag för mer detaljerade anvisningar för markanvändning och åtgärder. Sådana studier kan i några fall eventuellt även leda till prövning av om ytterligare reservatsområden skall avsättas inom Brattforsheden. Samrådsområdena förtecknas nedan:

FÖRTECKNING ÖVER SAMRÅDSOMRÅDEN (jämför karta i bil 1)

			Ungefärlig omfattning
S 1	Källorna i deltafronten		cirka 100 ha
S 2	Lokal för sandödla		1
S 3	Ängsågen		8
S 4	Brödhållartjärnarna		cirka 200
S 5	Stora tjärnen		7
S 6	Stegla		4
S 7	Stränder och öar i sjön Alstern		45
S 8	Jägarlnana		20
S 9	Finnebackplatån		80
S 10	Dynfältet NV Alstern		cirka 500
S 11	Malmtorget		1
S 12	Finnhöjden		8
S 13	Flymossen		5 + 25 imp
S 14	Lyckmossen		5 + 25 imp
S 15	Paradismossen		35 imp
S 16	Stormossen		5 + 60 imp
S 17	Svartåns stränder		cirka 15 km sträcka
S 18	Skäftdalen		25
S 19	Säterbergets ravin		i
S 20	Högåsen		3
S 21	Träjmossen		5 + 25
S 22	Vassemossen		5 + 25 imp

Respektive område beskrivs kortfattat i bil 4. Där redovisas även riktlinjer för samråd om markanvändning och eventuella naturvårdsåtgärder.

3.3 ÖVRIGA DELAR AV BRATTFORSHEDEN

För den övervägande delen av ytan skall skötselplanens generella riktlinjer gälla. Målet är att de geologiskt intressanta företeelserna bevaras och att hänsyn till naturvården i övrigt iakttages inom ramen för generellt gällande regler för skogsbruk. Skogsvårdsstyrelsen är tillsynsmyndighet beträffande naturvårdshänsyn i skogsbruket inom dessa delar av Brattforsheden.

Friluftsanordningar planeras och uppföres i samverkan mellan naturvårdsförvaltaren och berörd kommun enligt avtal med respektive markägare.

4. ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV

4.1 ÖVERGRIPANDE MÅL

Brattforsheden har mycket goda förutsättningar för friluftsliv av olika slag. I din fysiska riksplaneringen (FRP) har området betecknats som riksobjekt inte endast avseende de naturvetenskapliga värdena utan även de sociala - rekreativa. Dessa förutsättningar bör utnyttjas för att tillgodose behovet av naturupplevelser. Anordningarna skall vägleda och hjälpa besökare samtidigt som verksamheten kanaliseras för att begränsa störningar i känsliga naturmiljöer eller de areella näringarna. Information om naturförhållandena bör vara en väsentlig del av verksamheten.

4.2 GENERELLA RIKTLINJER

Förordnandet jämlikt 19 § naturvårdslagen innebär inte direkt att markägare förpliktigas tåla att anläggningar uppföres. Avtal med respektive markägare förutsättes träffas när föreslagna åtgärder successivt genomföres. Förverkligandet förutsätter direkt medverkan från berörd kommun eller lokal intressent. Om väsentlig utökning utöver här presenterade förslag aktualiseras skall sådan utbyggnad av friluftsanordningarna särskilt prövas av länsstyrelsen.

Rätten att bibehålla större, kostsam anläggning som t ex parkeringsplats bör säkras genom inskriven nyttjanderätt eller servitut.

TILLGÄNGLIGHET

Tillströmningen av besökare skall kanaliseras så att slitage och störningar begränsas.

För närvarande finns förutom de allmänna vägarna ett stort antal enskilda vägar inom området. Markens beskaffenhet gör bilkörning möjlig utefter många enkla körstråk. En fri trafik långt ut i busken kan komma att innebära stora olägenheter om antalet besökare ökar.

En begränsning av tillgängliga bilvägar bör ske. På kartan i bilaga markeras de enskilda vägar som bör hållas öppna för allmänheten. Övriga bilvägar och enkla körstråk skall allmänheten inte ha tillåtelse att utnyttja. Förslag till justering av detta "tillåtna" vägsystem skall göras av naturvårdsförvaltaren i samråd med berörda intressenter när erfarenhet av verksamheten samlats.

4.4 VANDRINGSLEDER

För närvarande (1983) finns ca tre mil markerade leder. En utbyggnad i huvudsak enligt markering på kartan bilaga 9 bör ske. Ledernas sträckning motiveras bl a av strävan att nå pedagogiskt och landskapestetiskt lämpliga platser samt att kanalisera besökare till mindre känsliga områden.

Höga krav på ledernas kvalité skall ställas både vid iordningsställandet och framför allt vid löpande underhåll. En vandringsled är i och för sig en mycket enkel anordning. Erfarenheter från olika delar av länet visar dock att mycket stor omsorg måste ägnas arbetets genomförande för att vandringsleden skall vara attraktiv och användbar för den breda publik som åtgärden är avsedd för.

Konsekvent och tydlig vägvisning samt i lämpliga åtgärder vid blöta och mjuka markavsnitt bör till de viktigaste frågorna. I de fall rastplatser med eldstad byggs i anslutning till leden måste ovillkorligen vedhållningen ordnas av den underhållsansvarige.

Detaljerade anvisningar för ledens sträckning och utformning sammanställs genom naturvårdsförvaltaren för respektive utbyggnadsetapp.

4.5 RASTPLATSER VID BILVÄG

För närvarande en rastplats för bilister vid hyttan i Brattfors strax utanför förordnandeområdet. Liknande rastplatser bör ordnas enligt markering på kartan i bilaga 9.

Målsättningen med rastplatserna skall vara dels att erbjuda en attraktiv miljö för vägfarande dels att inspirera nya besökare att stifta närmare bekantskap med Brattforsheden, dess friluftsanordningar och natur.

Rastplatserna skall vara utrustade med toalett, sopkärl och rustika sittgrupper samt information om Brattforsheden. I några fall kan andra anordningar som eldstad m m vara motiverade. Syftet med anläggningen är alltså att den skall vara en inkörsport för närmare studium av Brattforsheden. Prioritering av skötselåtgärder skall göras utifrån detta syfte.

Detaljerade anvisningar för utformningen av respektive rastplats sammanställs av naturvårdsförvaltaren.

Rastplatsen bör kunna fungera som utgångspunkt för naturstudier samt vandringar.

Uppställningsplats

4.6 SKIDSPÅR - OCH LEDER

Brattforshedens sandkaka kan vid första påseende verka ointressant som skidterräng. Emellertid är snötillgången ofta mycket god speciellt vid jämförelse med förhållandena i karlstadtrakten. I betydande omfattning utnyttjas därför Brattforsheden för skidåkning. Spårläggning har huvudsakligen utförts av idrottsföreningar i Molkom och Filipstad. Utformning och underhåll av skidspåren bör i viss mån samordnas med naturvårdsförvaltningen. Lokaliseringen bör bl a prövas med tanke på förordnandets ändamål och utbyggnad av andra friluftsanordningar.

Utformningen av skidspår bör beaktas vid såväl träningsaspekter som möjligheter till naturupplevelser.

4.7 KANOTLEDER

Brattforshedens sjöar och vattendrag är av intresse som kanotvatten. Speciellt intressant är dessa vatten som länkar i längre regionala kanotleder med anknytning till Sunnemodalen och Klarälven samt sjösystemet i sydöstra Värmland.

Möjligheterna till sådana långa leder förutsätter emellertid att Svartån och/eller Lungälven utnyttjas. Dessa vattendrag är starkt meandrande vilket medför kontinuerlig erosion i stränderna och ansamling av träd och träddelar i vattnet.

För att möjliggöra framfart med kanot måste rensningar göras. Den erosionspåverkade vegetationen har emellertid betydande naturvårdsintressen varför det inte är självklart att rensningar är av godo. Såväl biologiska som ”estetiska” aspekter gör att ingrepp av städningsskarakter inte bör ske åtminstone inte i någon större skala.

4.8 BAD M M

Flerstädes bildar Brattforshedens sandlager utmärkta badstränder.

Normalt bör dessa med fördel kunna utnyttjas utan att bryggor m m iordningställas.

Vattenskidåkning och liknande faller utanför ramen för den verksamhet som avses bedrivas inom förordnandeområdet.

4.9 MÅNGENBADENS TURISTANLÄGGNING

Denna anläggning må utvecklas som en konventionell bad- och campingplats i huvudsak inom de arealer som för närvarande utnyttjas. Vid den fortsatta utvecklingen av anläggningar och verksamhet skall dock naturvårdsförordnandets ändamål beaktas. Anläggningens huvudman bör i största möjliga utsträckning samarbeta med naturvårdsförvaltningen för utveckling av gemensam verksamhet t ex beträffande information, leder m m.

4.10 RENHÅLLNING

Ankommer på respektive kommun.

4.11 SÄKERHET

Eldsläckningsutrustning skall, liksom information om lämpliga åtgärder vid brand, finnas vid alla rastplatser. Ansvar för utrustningen åvilar huvudman för anläggningarnas skötsel dvs berörd kommun. Särskild skogsbrandförsäkring tecknas för en zon kring vandringsled i samband med att sådan iordningställes.

4.12 INFORMATION

Skyltning utförs enligt Svensk standard (SIS 031522 och SIS 031211) och enligt naturvårdsverkets anvisningar.

Kompletterande skyltning av vissa speciella sevärdheter och anläggningar kan utformas i grovt trävirke enligt den modell som nyligen (30083) använts inom Hovfjällets naturreservat.

Naturvårdsförvaltaren sammanställer detaljerade anvisningar för etappvis utbyggnad av sådan skyltning.

Naturinformation bör ägnas mycket stor uppmärksamhet av naturvårdsförvaltaren och övriga instanser som är berörda av verksamheten på Brattforsheden. Berörda parter bör i lämpliga former samverka för utveckling av skyltar, foldrar, naturum, naturstigar, guide turer och naturtolkning i andra former samt undervisning (orientering) riktad såväl till all berörd personal som till intresserade skolor, föreningar m m.

4.13 UTMÄRKNING AV GRÄNSER

Skall genom naturvårdsförvaltaren utföras enligt Svensk standard (SIS 031522).

5. TILLSYN

Tillsynsansvaret fördelas enligt följande.

5.1 Naturvårdsförvaltaren skall tillse att gällande bestämmelser i länsstyrelsens beslut och fastställda planer följs liksom att villkor i beviljade dispenser lakttages.

Berörda kommuner skall tillse att iordningsställda friluftsanläggningar fortlöpande hålles i gott skick.

Vidare erinras om att - enligt gällande skogslagstiftning - skogsvårdsstyrelsen har ansvar för att skogsvårdslagens regler om särskilda hänsyn till naturmiljön tillämpas inom de delar av Brattforsheden och i de avseenden där inte särskilda bestämmelser reglerar dessa frågor mer i detalj.

5.2 Särskild tillsynsman bör anlitas och vara i verksamhet inom området under stora delar av året. Berörda parter bör så långt möjligt samverka beträffande det praktiska utförandet och finansieringen av tillsynsverksamheten.

6. SAMRÅD

Inom det mycket stora och komplexa objektet finns en rad olika intressen och aktiviteter som delvis kan vara motstående. Ett kontinuerligt samråd mellan olika intressenter behövs.

Ett särskilt skötselråd för Brattforsheden bör därför bildas.

Naturvårdsförvaltaren sammankallar representanter för olika intressen - stat, kommun, markägare, friluftsliv, turism, naturskydd, forskning (främst geovetenskap) m m. Rådet bör ha minst en sammankomst per år.

Praktiskt samarbete och mellan olika personalkategorier verkamma på Brattforsheden eftersträvas.

7. DOKUMENTATION

7.1 Årligen sammanställer naturvårdsförvaltaren rapport över verksamheten på Brattforsheden.

7.2 Kännedomen om Brattforshedens naturförhållanden behöver ökas på olika sätt. Länsstyrelsen bör verka för att inventeringar och forskning genomförs inom olika ämnesområden. Samarbetet med vetenskapliga institutioner utvecklas och intensifieras.

Exempel på aspekter som bör bearbetas:

Grundvattenbestämmelserna
Nybildning av raviner
Källkärrvegetation och därav betingad fauna
Kryptogamflora och evertebratfauna i ravinlandskap m fl delområden.
Förekomst och förutsättningar för flodpärlmussla.
Utbredning av sandödlor.

Följande förslag till undersökningsprogram har lämnats av SGU i samband med remissbehandlingen:

a) Prover insamlas från t ex Geijersdalsmossen och Flymossen för upprättande av pollendiagram, som ur vegetationshistorisk synpunkt belyser traktens utveckling från landisens avsmältning fram till nutid. I en sådan undersökning skall absoluta tidsbestämningar (Kol 14) ingå.

b) Geovetenskaplig forskning stimuleras. En kvartärgeologisk undersökning av Svartåns dalgång väntas ge svar på inte bara norra Brattforshedens utvecklingshistoria utan även bidra till förklaringen av Lungälvens uppkomst och av Klarälvens lopp vid Rådasjön. En motsvarande undersökning av den sydligaste delen av naturvårdsområdet berör i hög grad Vänerns utvecklingshistoria.

7.3 Utvecklingen av besöksförhållanden och turistiskt utnyttjande bör kontinuerligt följas. Speciellt angeläget är det att uppmärksamma tendenser till slitage och störningar.

8. NATURVÅRDSFÖRVALTNINGENS EKONOMI

Naturvårdsförvaltningen består av två olika delar

dels A) en tillsynsdel med syfte att bevara de naturvetenskapliga värdena, tillämpa gällande bestämmelser samt utforma grundläggande information och vägvisning. I denna del har staten kostnadsansvaret. I bilaga 14 har en grov bedömning av tidsåtgång och kostnader gjorts.

En högre ambitionsnivå med mer omfattande information, forskning och åtgärder för ökat utnyttjande är önskvärd men är beroende av ökad medelstillsdelning och nya finansieringsmöjligheter.

dels B) en anläggnings- och "servicedel" med syfte att underlätta besök och naturstudier inom ramen för gällande bestämmelser.

Här har berörd kommun i princip kostnadsansvaret.

Iordningställandet av merparten av föreslagna anläggningar kan dock sannolikt komma att genomföras som AMS-arbeten. Kostnaderna kan i så fall fördelas mellan stat och kommun. För underhållet av anläggningarna förutsättes kommunen svara.

Inom de delområden på Brattforsheden som avsättes som naturreservat (särskilda beslut enligt § 7 NVL) utarbetas särskilda program för anläggningar och skötsel. För de vandringsleder som är gemensamma för hela Brattforsheden är dock berörd kommun skötselansvarig även i de delar lederna går genom reservaten.

Insatserna i såväl A- som B-delen är starkt beroende av ambitionsnivå, tilldelning av anslag och vilja från berörda intressenter att medverka i utveckling av objektet. I olika avsnitt av skötselplanen har frågan om lokal tillsynsman berörts. Målsättningen bör vara att sådan tillsynsman kan vara tillgänglig för insatser under stora delar av året. Möjligheterna- att nå detta mål ökar om samma personal utnyttjas (och finansieras) av såväl staten, berörda kommuner, skolor och turistnäring.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, jordbruksdepartementet, se bilaga (form 3).

Beslut i detta ärende har fattats av länsstyrelsens styrelse. I beslutet deltog landshövdingens stf länsråd Rune Beckman jämte ledamöterna Roland Arnesson, Sten Fogde, Arne Hult, Jan Hyttring, Sune Johansson, Bertil Jonasson, Sven Junzell, Helmer Karlsson, Göthe Knutsson, Gullan Lindblad, Berit Persson och Eric Persson samt suppleanterna Margareta Andréson och Gunnar Törnqvist.

I den slutliga handläggningen deltog även naturvårdsdirektör Wirén, företrädare för juridiska enheten, planenheten och lantmäterienheten, länsantikvarie Varenius samt byrådirektör Åhgren, föredragande.

Kopia till

Markägare (enl fört) rek+mb
Kommunfullmäktige
Byggnadsnämnden
Planenheten
Lantmäterienheten
Naturvårdsenheten
Fastighetsbildningsmyndigheten
Vägförvaltningen
Planverket
Lantbruksnämnden
Naturvårdsregistret
Akten
Reservatspärmen

Bilagor

1. Beslutskarta i skala 1:50 000
2. Markägarförteckning
3. Gränsbeskrivning
4. Samrådsområden på Brattforsheden
5. Karta (1:50 000) över täktområden samt kulturhistoriska objekt och brukad åkermark
6. Karta över markägarförhållande. Översikt i skala 1:50 000
7. Indelning av jaktvårdsområden inom Brattforsheden
8. Kartarkiv i skala 1:10 000 utvisande fritidshus och permanentbebyggelse
9. Friluftsanläggningar karta i skala 1:50 000
10. Vägskyltar inom naturvårdsområdet; skala 1:50 000
11. Karta i skala 1:50 000 utvisande större kraftledning
12. Karta i skala 1:1 000 utvisande område för reningsverket vid Brattfors
13. Karta i skala 1:50 000 utvisande enskilda vägar med statsbidrag.
14. Bedömning av kostnader för naturvårdsförvaltningen
15. Besvärshänvisning

Vid utsändning av materialet ingår normalt av bilagorna endast nr 1, 4, 9, 14 och 15. Övriga bilagor finns arkiverade på länsstyrelsens naturvårdsenhet dit intresserade kan vända sig för att ta del av dessa dokument.